

РОЗДІЛ VIII. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.13: 343.222

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ДИСКУСІЇ ТА КОНЦЕПЦІЇ

Білокін Р.М., к.ю.н., здобувач

*Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, Київ, Україна
unyuver@ukr.net*

Досліджено наукові підходи до розуміння сутності термінів «юридична відповідальність» і «кримінальна процесуальна відповідальність». Акцентовано, що в середині 1960-х рр. вчені розробили концепцію широкого підходу до розуміння юридичної відповідальності, яку було підтримано також процесуалістами. Досліджено погляди вчених, які критикують виокремлення позитивного аспекту юридичної відповідальності. Обґрунтовано, що кримінальну процесуальну відповідальність варто розглядати як відповідальність за порушення вимог кримінального процесуального законодавства.

Ключові слова: юридична відповідальність, кримінальна процесуальна відповідальність, види відповідальності, наслідки, позитивний аспект, негативний аспект.

УГОЛОВНАЯ ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ: ДИСКУССИИ И КОНЦЕПЦИИ

Билоконь Р.М.

*Национальная академия внутренних дел, пл. Солюменская, 1, Киев, Украина
unyuver@ukr.net*

Исследованы научные подходы к пониманию сущности терминов «юридическая ответственность» и «уголовная процессуальная ответственность». Акцентировано, что в середине 1960-х гг. ученые разработали концепцию широкого подхода к пониманию юридической ответственности, которую поддержали также процессуалисты. Исследованы взгляды ученых, которые критикуют выделение позитивного аспекта юридической ответственности. Обосновано, что уголовную процессуальную ответственность следует рассматривать как ответственность за нарушение требований уголовного процессуального законодательства.

Ключевые слова: юридическая ответственность, уголовная процессуальная ответственность, виды ответственности, последствия, позитивный аспект, негативный аспект.

CRIMINAL PROCEDURE RESPONSIBILITY: DISCUSSIONS AND CONCEPTS

Bilokin R.M.

*National academy of internal affairs, area Solomyanska, 1, Kyiv, Ukraine
unyuver@ukr.net*

The domestic science has no single universally accepted approach to understanding the essence of the “legal responsibility” or “procedural criminal responsibility” terms. The legal liability is defined in different works in different ways, like legal obligation, additional legal obligation, a measure of state coercion, penalty, implementation of sanctions, legal status element, and accountability. The essence of the legal responsibility is disclosed by the terms such as performance, enforcement, implementation, awareness, compliance, attitude, reference, occurrence, recognition, status, prosecution. This is due to the complexity of this legal phenomenon.

In jurisprudence, the legal responsibility has traditionally been seen as a consequence, the responsibility for an offense. Since the mid 1960-ies, the scientists began to talk about the feasibility of isolating the positive legal responsibility. They developed the concept of a broad approach to understanding legal responsibility, according to which there are two aspects of responsibility, i.e. positive (faithful implementation of all laws by an entity) and negative (duty of the offender to suffer some negative consequences for an offense on the part of the state).

In criminal procedural science, the concept of a broad approach also received support among scientists. In particular, G.N. Vetrova argues that a positive aspect of responsibility is shown in bringing of a conduct by a criminal procedural activity participant member in line with the law, its abeyance to prescriptions of the law, and the negative consequences can occur for a person in the case of violation of the law.

However, both at the general theoretical level and the procedural scientists are conducting the scientific debate on the subject. The critics of isolating a positive aspect of legal responsibility substantiate their view by the following arguments: this means an actual liquidation of responsibility as a legal institution; the peculiarities of legal

understanding of responsibility is lost and a need for a new term arises; one concept unites two qualitatively different categories; in the existing definitions, the terms can be substituted; one cannot describe the legal responsibility by categories which are moral rather than legal; a positive liability has no legal properties; the concept of positive responsibility is due to ideological reasons.

In the theory of criminal procedure, the scientists also note that it would be more properly to introduce a concept of social (legal) debt, which is not the responsibility but a motivation of lawful behavior, instead of the positive responsibility. Not objecting to the fact that responsibility as a social phenomenon has two forms (positive and negative), the author concludes that the criminal procedural responsibility should be considered as responsibility for violation of the criminal procedural law.

Key words: legal responsibility, criminal procedural responsibility, types of responsibility, consequences, positive aspect, negative aspect.

Юридична відповідальність є однією з найважливіших категорій правознавства. Досліджуючи цю проблему на загальнотеоретичному рівні, учені пропонують різні концепції, які доповнюють, уточнюють чи спростовують одна одну. Такий стан невизначеності негативно впливає на розвиток наукових поглядів в окремих галузевих науках, зокрема й у кримінальному процесі. Відсутність однозначного підходу до розуміння терміна «кримінальна процесуальна відповідальність» шкодить як правозастосовній, так і законотворчій діяльності.

Проблема юридичної відповідальності була досить актуальною в наукових колах із середини 1960-х до 1990-х рр. Її досліджували Г.Н. Ветрова, П.С. Елькінд, З.Ф. Коврига, О.Е. Лейст, М.С. Малєїн, П.О. Недбайло, І.Л. Петрухін, І.С. Самощенко, В.Г. Смірнов, М.С. Строгович, М.Х. Фарукшин, А.С. Шабуров. На сучасному етапі розвитку правової науки це питання продовжують розробляти як на рівні теорії права (І.А. Безклубий, М.В. Вітрук, О.В. Іваненко, А.О. Осауленко, В.М. Маліновська), так і в процесуальних галузях права (Л.В. Гаврилюк, І.М. Лукіна, А.В. Мурзановська, О.М. Овчаренко, В.В. Рожнова).

Метою статті є аналіз концепцій розуміння сутності юридичної й кримінальної процесуальної відповідальності, виявлення дискусійних аспектів цих концепцій та обґрунтування власних поглядів щодо розуміння сутності кримінальної процесуальної відповідальності.

У вітчизняній науці немає єдиного загально визнаного підходу до з'ясування сутності термінів «юридична відповідальність» чи «кримінальна процесуальна відповідальність». Юридична відповідальність у різних працях визначається по-різному: як юридичний обов'язок, додатковий юридичний обов'язок, застосування заходу державного примусу, покарання, реалізація санкції, елемент правового статусу, підзвітність.

Наявність відмінних думок щодо розуміння сутності юридичної відповідальності обумовила необхідність систематизації різних позицій. Зокрема, О.М. Овчаренко пропонує виділяти такі чотири групи: позитивний підхід, ретроспективний підхід, змішаний підхід (що об'єднує ідеї позитивного й ретроспективного підходів) та групу нетрадиційних підходів. Науковець також зауважує, що в межах вказаних груп окреслено й конкретніші підходи [1, с. 37]. І.Б. Аземша виділяє три позиції вчених: 1) які категорично заперечують «двоаспектну» юридичну відповідальність; 2) які не менш категорично констатують її наявність; 3) які згадують про наявність негативної (ретроспективної) та позитивної юридичної відповідальності, не аргументуючи власну позицію із цього приводу [2, с. 55].

У правознавстві юридична відповідальність традиційно розглядалась як наслідок, реакція на вчинене правопорушення. Однак із середини 1960-х рр. В.Г. Смірнов, П.О. Недбайло та М.С. Строгович почали розробляти концепцію широкого підходу до розуміння сутності юридичної відповідальності. Відповідно до цієї теорії виділяються два аспекти відповідальності: позитивний (сумлінне виконання правових норм) і негативний (зазнання з боку держави негативних наслідків за вчинене правопорушення).

Таке твердження викликало широку дискусію серед науковців. Різні думки існують не лише щодо доцільності виокремлення позитивної відповідальності, а й щодо назви цих двох форм відповідальності (позитивної та негативної, добровільної та примусової, заохочувальної та каральної, попередньої та наступної). Окрім терміна «позитивний аспект», під час характеристики внутрішнього ставлення особи до виконання обов'язку також використовуються різні назви: перспективна, проспективна, добровільна, активна, заохочувальна, попередня відповідальність.

Проте дискусії ведуться не лише щодо назви, а й щодо характеристики сутності позитивного аспекту юридичної відповідальності. Є пропозиції розглядати її як належне, сумлінне виконання юридичного обов'язку, усвідомлення зобов'язань, добровільну реалізацію відповідальності, почуття обов'язку

дотримуватись приписів норм права, підзвітність, елемент правового статусу, правомірну поведінку, правосвідомість, заохочення. А.О. Осауленко зауважує, що, незважаючи на наявність суттєвих розбіжностей у наукових положеннях щодо розуміння сутності позитивної юридичної відповідальності, їх об'єднує те, що майже всі вчені згодні, що юридична відповідальність виникає не тільки тоді, коли відбулося порушення норм права [3, с. 24].

Концепцію широкого підходу до розуміння юридичної відповідальності останнім часом було дещо «модифіковано». Її прихильники дійшли висновку, що юридична відповідальність є єдиною та включає в себе відповідальність за майбутню поведінку (позитивну, добровільну відповідальність) та відповідальність за минулу протиправну поведінку (негативну, державно-примусову відповідальність) [4, с. 35]. Зокрема, на думку В.М. Маліновської та О.П. Донченка, юридичну відповідальність варто характеризувати як усвідомлення суб'єктом права своїх дій у процесі реалізації наданих прав і покладених на нього обов'язків, вольове рішення діяти згідно з вимогами закону (позитивну відповідальність) та як можливість зазнання певних обтяжень (обмежень, покарань) у разі порушення норм права (ретроспективну відповідальність) [5, с. 65]. Позитивна й негативна відповідальність є взаємопов'язаними: чим вищий рівень позитивної відповідальності, тим повніше виконуються правила поведінки [6, с. 35].

У кримінальній процесуальній науці концепція широкого підходу до розуміння сутності юридичної відповідальності також отримала підтримку серед учених-процесуалістів. Зокрема, на думку Г.Н. Ветрової, кримінально-процесуальна відповідальність – це підзвітність учасників процесу державі в особі державних органів і посадових осіб, які наділяються відповідними контрольними повноваженнями, у виконанні покладених на них процесуальних обов'язків [7, с. 57]. Науковець зауважує, що кримінальній процесуальній відповідальності притаманна єдність позитивних і негативних сторін. Позитивний аспект відповідальності проявляється в погодженні учасником кримінальної процесуальної діяльності своєї поведінки з вимогами правових норм, підкорення приписам закону. А негативні наслідки можуть настати для особи в разі порушення нею норми права [7, с. 57-58]. А.С. Шабуров критикує визначення відповідальності як підзвітності та стверджує, що, підтримуючи таку логіку, потрібно визнати наявність сімейної, цивільно-правової, фінансової відповідальності як підзвітності під час реалізації норм відповідних галузей права [8, с. 94].

На сучасному етапі розвитку кримінальної процесуальної науки концепції широкого підходу до розуміння сутності кримінальної процесуальної відповідальності дотримуються В.В. Рожнова, Л.Г. Гаврилук, І.Ю. Локтіонов. Зокрема, Л.Г. Гаврилук стверджує, що кримінальна процесуальна відповідальність буде ефективною в разі єдності позитивного й негативного аспектів, оскільки в основі кримінальної процесуальної відповідальності за виконання покладених на особу процесуальних обов'язків лежить насамперед оцінка своєї діяльності з точки зору співвідношення її із законом [9, с. 9-10]. І.Ю. Локтіонова, досліджуючи відповідальність керівника органу досудового розслідування, вважає, що сутність його відповідальності в позитивному аспекті полягає в добросовісному виконанні ним процесуальних та організаційних повноважень, які покладено на нього Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) та відомчими нормативними актами [10, с. 127].

Варто наголосити, що з моменту виникнення ідеї виокремлення позитивного аспекту юридичної відповідальності вона отримала не лише прихильників, а й критиків як на загальнотеоретичному рівні, так і серед учених-процесуалістів.

Зокрема, І.С. Самощенко та М.Х. Фарукшин категорично заперечують існування позитивної юридичної відповідальності. Вони вважають, що щодо юридичної відповідальності в активному (позитивному) аспекті мова взагалі не може вестись. Юридична відповідальність із часу її виникнення завжди була відповідальністю за минуле, за вчинене протиправне діяння. Інакше можна дійти неприйнятної висновку, що особа, яка не вчиняє злочини, уже несе правову відповідальність [11, с. 43].

Учені, які критично ставляться до виокремлення позитивного аспекту юридичної відповідальності, свою позицію обґрунтовують такими аргументами:

- віднесення позитивної відповідальності до правової означало б фактичну ліквідацію відповідальності як правового інституту, оскільки будь-який вид діяльності, врегульований правом, можна було б з успіхом вважати відповідальністю (Я.Н. Шевченко) [12, с. 27];

- за широкого розуміння юридичної відповідальності втрачається специфіка юридичного розуміння відповідальності та виникає потреба в новому терміні (Р.О. Халфіна) [13, с. 316, 317];
- об'єднання двох аспектів в одному терміні «юридична відповідальність» є неможливим і непотрібним, адже об'єднуються дві якісно різні категорії, такі як «добро» й «зло», дотримання обов'язку та його порушення (С.Н. Братусь, А.В. Мурзановська) [14, с. 342];
- визнання відповідальністю обов'язок здійснювати передбачені законом дії (борг), з одного боку, веде до подвоєння термінології (одне й те саме явище водночас іменується обов'язком і відповідальністю), а з іншого – вносить неясність у термінологію: відповідальністю називається і сам обов'язок, і наслідки його невиконання (М.С. Малєїн) [15, с. 131];
- не можна характеризувати правову відповідальність такими категоріями правосвідомості й моралі, як «усвідомлення необхідності зразкової поведінки», «сумлінне ставлення до своїх обов'язків», «почуття відповідальності». Ці категорії є не правовими, а моральними (О.Е. Лейст) [16, с. 595-599];
- позитивна відповідальність не має юридичних властивостей, а тому неправомірно розглядати її як юридичну відповідальність, не заперечуючи її ролі в правовому регулюванні (А.С. Шабуров) [8, с. 92];
- концепція позитивної відповідальності з'явилась у 1960-ті рр., коли партія та держава будь-якими способами намагались підвищити відповідальність людини, а не держави. Тому вона обумовлювалась причинами ідеологічного характеру (Н.П. Колдаєва) [17, с. 161-170].

Досить обґрунтовано висловлює своє розуміння цієї дискусії О.М. Овчаренко, яка стверджує, що юридична відповідальність має розглядатись винятково в негативному (ретроспективному) значенні з таких причин: 1) юридична наука має забезпечувати правотворчу й правозастосовну діяльність чітко встановленим понятійним апаратом, мінімізуючи наявність у ньому термінів, які можуть мати неоднакове значення; 2) позитивний характер відповідальності орієнтується на звернення до внутрішніх мотивів особи, її особистого оцінювання своєї поведінки, що не є сферою правової регламентації; 3) категоріальний апарат юридичної науки вже містить поняття, спрямовані на позначення так званої відповідальної правомірної поведінки учасників суспільних відносин, урегульованої правом [1, с. 41].

У кримінальній процесуальній теорії також не всі науковці дотримуються широкої концепції розуміння кримінальної процесуальної відповідальності. Зокрема, І.Л. Петрухін стверджує, що добровільне й свідоме виконання процесуальних обов'язків та винне порушення цих обов'язків – діаметрально протилежні явища, які не можуть бути об'єднаними одним поняттям процесуальної відповідальності. У результаті відповідальність у кримінальному процесі набуває неймовірних меж. Усі несуть відповідальність: і той, хто добровільно й свідомо виконує свої обов'язки, і той, хто діє на шкоду державі (вчиняє правопорушення). Більш правильно було б замість «позитивної» відповідальності ввести поняття соціального (правового) боргу [18, с. 249]. Проте, як зауважує І.Л. Петрухін, соціальний борг – це не відповідальність, а мотивація правомірної поведінки [19, с. 68].

Оскільки дискусія щодо концепції широкого підходу до розуміння юридичної відповідальності триває вже досить довго, варто звернути увагу також на контраргументи прихильників позитивної юридичної відповідальності. Так, багато вчених підтверджують доцільність визнання позитивної юридичної відповідальності на підставі того, що цей термін закріплюється в нормативно-правових актах. А тому дискусії щодо того, що позитивна відповідальність не має юридичного характеру, є безпідставними.

Дійсно, у кримінальному процесі також можна знайти закріплення відповідальності як відношення до покладених на особу обов'язків. Зокрема, у ст.212 КПК України вказано: «У підрозділі органу досудового розслідування мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування затриманих. Відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі» [20].

Проте навряд чи можна на підставі цієї норми стверджувати про позитивний аспект кримінальної процесуальної відповідальності. Як слушно зауважує А.С. Шабуров, сам по собі факт закріплення терміна нормативно не робить визначене ним явище юридичним. У нормативних актах використовуються не лише спеціальні юридичні, а й загальноживані, технічні, професійні терміни [8, с. 88]. Зокрема, в окремих процесуальних кодексах вживається термін «добросовісність» (ч.3 ст.27

Цивільного процесуального кодексу України, ч.2 ст.22 Господарського процесуального кодексу України). Однак цей факт не дає вченим підстав говорити про його юридичну природу. Що ж стосується наведеної норми КПК України, то в цьому випадку недоречно говорити про позитивну відповідальність. Таке положення визначає функцію цієї особи, її повноваження (відповідати, контролювати перебування затриманих осіб).

Основним аргументом на користь позитивної юридичної відповідальності науковці називають те, що юридична відповідальність не може бути відірваною від загального її поняття. Із цього приводу заслуговує на увагу позиція вчених, які вважають, що юридична відповідальність і відповідальність загалом як соціальне явище співвідносяться не як загальне та особливе, а як частина й ціле. Кожна частина має відносну самостійність як щодо цілого, так і щодо інших його частин [8, с. 96-97].

Окрім наведеного, варто зауважити, що теорія широкого розуміння юридичної відповідальності не є догмою, адже широкий підхід сформувався лише 50 років тому, а така тривалість поглядів не зіставляється з поняттям «догма» [21, с. 6-7].

Для юридичної науки, правотворчої й правозастосовної діяльності велике значення має однозначність, чіткість і конкретність юридичної термінології. Не заперечуючи проти того, що відповідальність як соціальне явище має дві форми (позитивну та негативну), вважаємо, що юридична відповідальність, а відповідно, і кримінальна процесуальна відповідальність, має розглядатись як відповідальність за вчинене протиправне діяння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Овчаренко О.М. Юридична відповідальність судді : теоретико-прикладне дослідження / О.М. Овчаренко. – Х. : Право, 2014. – 576 с.
2. Аземша І.Б. Юридична відповідальність : сучасні погляди, дискусії та концепції / І.Б. Аземша // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 54-57.
3. Осауленко А.О. Нормативна конструкція ретроспективної юридичної відповідальності в публічному праві сучасної України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / А.О. Осауленко ; Київський національний університет внутрішніх справ. – К., 2007. – 214 с.
4. Хачатуров Р.Л. Общая теория юридической ответственности : монография / Р.Л. Хачатуров, Д.А. Липинский. – СПб. : «Юридический центр Пресс», 2007. – 950 с.
5. Маліновська В.М. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності / В.М. Маліновська // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 2. – С. 58-65.
6. Донченко О.П. Свобода як передумова кримінально-правової відповідальності / О.П. Донченко // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2006. – № 311. – С. 34-38.
7. Ветрова Г.Н. Уголовно-процессуальная ответственность / Г.Н. Ветрова. – М. : Наука, 1987. – 112 с.
8. Шабуров А.С. Социальная ответственность личности в условиях перестройки / А.С. Шабуров. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 168 с.
9. Гаврилук Л.В. Відповідальність слідчого : кримінально-процесуальні засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза ; оперативно-розшукова діяльність» / Л.В. Гаврилук. – К., 2009. – 20 с.
10. Локтіонов І.Ю. Правова відповідальність керівника органу досудового розслідування / І.Ю. Локтіонов // Митна справа. – 2013. – № 6. – С. 126-130.
11. Самощенко И.С. Ответственность по советскому законодательству / И.С. Самощенко, М.Х. Фарукшин. – М. : Юрид. лит., 1971. – 240 с.
12. Шевченко Я.Н. Правовое регулирование ответственности несовершеннолетних / Я.Н. Шевченко. – К. : Наукова думка, 1976. – 190 с.
13. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М. : Юрид. лит., 1974. – 351 с.

14. Мурзановська А.В. Про деякі аспекти кримінально-процесуальної відповідальності / А.В. Мурзановська // Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. – 2007. – Вип. 32. – С. 339-344.
15. Малейн Н.С. Правонарушение : понятие, причины, ответственность / Н.С. Малейн. – М. : Юрид. лит., 1985. – 192 с.
16. Общая теория государства и права : в 2-х т. / В.В. Борисов, Н.Л. Гранат, Ю.И. Гревцов и др. [отв. ред. М.Н. Марченко]. – М. : Зерцало, 1998. – Т. 2 : Теория права. – 640 с.
17. Колдаева Н.П. Об ответственности в законотворчестве / Н.П. Колдаева // Концепции стабильности закона / под ред. В.П. Казимирчука. – М. : Проспект, 2000. – С. 161-170.
18. Петрухин И.Л. Человек и власть. (В сфере борьбы с преступностью) / И.Л. Петрухин. – М. : Юристъ, 1999. – 391 с.
19. Петрухин И.Л. Уголовно-процессуальная ответственность / И.Л. Петрухин // Известия вузов. Правоведение. – 1984. – № 3. – С. 61-68.
20. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
21. Безклубий І.А. Правова відповідальність / І.А. Безклубий // Соціологія права. – 2011. – № 2. – С. 6-10.

REFERENCES

1. Ovcharenko, O.M. (2014), *Yurydychna vidpovidalnist suddi : teoretyko-prykladne doslidzhennya* [Legal responsibility of judge : theoretical and applied research], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
2. Azemsha, I.B. (2010), “Legal responsibility : modern views, discussions and concepts”, *Chasopys Kiyivskoho universytetu prava*, no. 2, pp. 54-57.
3. Osaulenko, A.O. (2007), “Standard construction of retrospective legal responsibility in public law of modern Ukraine”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, Kyiv national university of internal affairs, Kyiv, Ukraine.
4. Khachaturov, R.L. (2007), *Obshchaya teoriya yuridicheskoy otvetstvennosti : monografiya* [General theory of legal responsibility : monograph], «Yuridicheskiy tsentr Press», Saint-Petersburg, Russia.
5. Malinovska, V.M. (2010), “ Legal responsibility as a form of social responsibility”, *Visnyk Vysshchoyi rady yustytstsiyi*, no. 2, pp. 58-65.
6. Donchenko, O.P. (2006), “ Freedom as a precondition of criminal law responsibility”, *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, no. 311, pp. 34-38.
7. Vetrova, H.N. (1987), *Uholovno-protsessualnaya otvetstvennost* [Criminal procedure responsibility], Nauka, Moscow, Russia.
8. Shaburov, A.S. (1990), *Sotsialnaya otvetstvennost lichnosti v usloviyakh perestroyki* [Social responsibility of individual in conditions of restructuring], Izd-vo Ural University, Sverdlovsk, Russia.
9. Havrilyuk, L.V. (2009), “Investigator’s responsibility of criminal procedure principles”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.09, Kyiv, Ukraine.
10. Loktionov, I.Yu. (2013), “Head’s legal responsibility of pretrial investigation organ”, *Mytna sprava*, no. 6, pp. 126-130.
11. Samoshchenko, I.S. and Farukshin, M.Kh. (1971), *Otvettstvennost po sovetskomu zakonodatelstvu* [Liability under the Soviet legislation], Yuridicheskaya literatura, Moscow, Russia.
12. Shevchenko, Ya.N. (1976), *Pravovoe regulirovanie otvetstvennosti nesovershennoletnikh* [Law regulation of minors’ responsibility], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
13. Khalfina, R.O. (1974) *Obshchee uchenie o pravootnoshenii* [General doctrine of legal relation], Yuridicheskaya literatura, Moscow, Russia.
14. Murzanovska, A.V. (2007), “About some aspects of criminal procedure responsibility”, *Aktualni problemy derzhavy i prava. Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 32, pp. 339-344.

15. Malein, N.S. (1985), *Pravonarushenie : ponyatie, prichiny, otvetstvennost* [Offense : concept, reason, responsibility], *Yuridicheskaya literatura*, Moscow, Russia.
16. Borisov, V.V., Granat, N.L., Grevtsov, Yu.I. et al. (1998), *Obshchaya teoriya gosudarstva i prava : v 2-kh t.* [Общая теория государства и права : в 2-х т.], Vol. 2 : *Teoriya prava* [Теория права], Zertsalo, Moscow, Russia.
17. Koldaeva, N.P. (2000), “ On responsibility in law making”, *Kontseptsii stabilnosti zakona* [Концепции стабильности закона], Moscow, Prospekt, pp. 161-170.
18. Petrukhin, I.L. (1999), *Chelovek i vlast. (V sfere borby s prestupnostyu)* [Human and power. (In sphere of straggle with criminality)], *Yurist*, Moscow, Russia.
19. Petrukhin, I.L. (1984), “Criminal procedure responsibility”, *Izvestiya vuzov. Pravovedenie*, no. 3, pp. 61-68.
20. “Criminal Procedure Code of Ukraine”, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
21. Bezklubyi, I.A. (2011), “Legal responsibility”, *Sotsiologiya prava*, no. 2, pp. 6-10.

УДК 343.123.6 (477)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВАДЖЕНЬ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАННЯ

Войтович Є.М., к.ю.н., доцент

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
e_voytovich@mail.ru*

У статті розглянуто чинний інститут приватного обвинувачення в кримінальному процесі України. Досліджено особливості такого провадження на стадіях досудового розслідування, судового розгляду, елементи правової конструкції всього інституту. Визначено теоретичні та практичні проблеми законодавчого регулювання зазначеного інституту.

Ключові слова: кримінальний процес, інститут, кримінальне переслідування, кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення, потерпілий, функції прокурора, судова система.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПРОИЗВОДСТВ ЧАСТНОГО ОБВИНЕНИЯ

Войтович Е.М.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
e_voytovich@mail.ru*

В статье рассмотрен действующий институт частного обвинения в уголовном процессе Украины. Исследованы особенности этого производства на стадиях досудебного расследования, судебного рассмотрения, элементы правовой конструкции всего института. Определены теоретические и практические проблемы законодательного регулирования указанного института.

Ключевые слова: уголовный процесс, институт, уголовное преследование, уголовное производство в форме частного обвинения, потерпевший, функции прокурора, судебная система.

PROBLEM QUESTIONS OF PRODUCTIONS OF PRIVATE PROSECUTION

Voitovich E.M.

*Zaporizhzhya national university, str. Zhukovskogo, 66, Zaporizhzhya, Ukraine
e_voytovich@mail.ru*

In the article the operating institute of the private accusing is considered of criminal procedure of Ukraine. The features of this production are investigational in the stages of pretrial investigation, judicial consideration, elements of legal construction of all institute, the theoretical and practical problems of legislative settlement of the indicated institute are certain.

In particular, the necessity of prosecuting a valuable pre-trial inquiry is marked for a difference from operating earlier rules. Three categories of criminal productions in form private prosecution, differing on the degree of closeness of relations of victim with a guilty person, are investigational. The considerable increase of criminal offences, is marked